

HONGAARSCH RAKET.

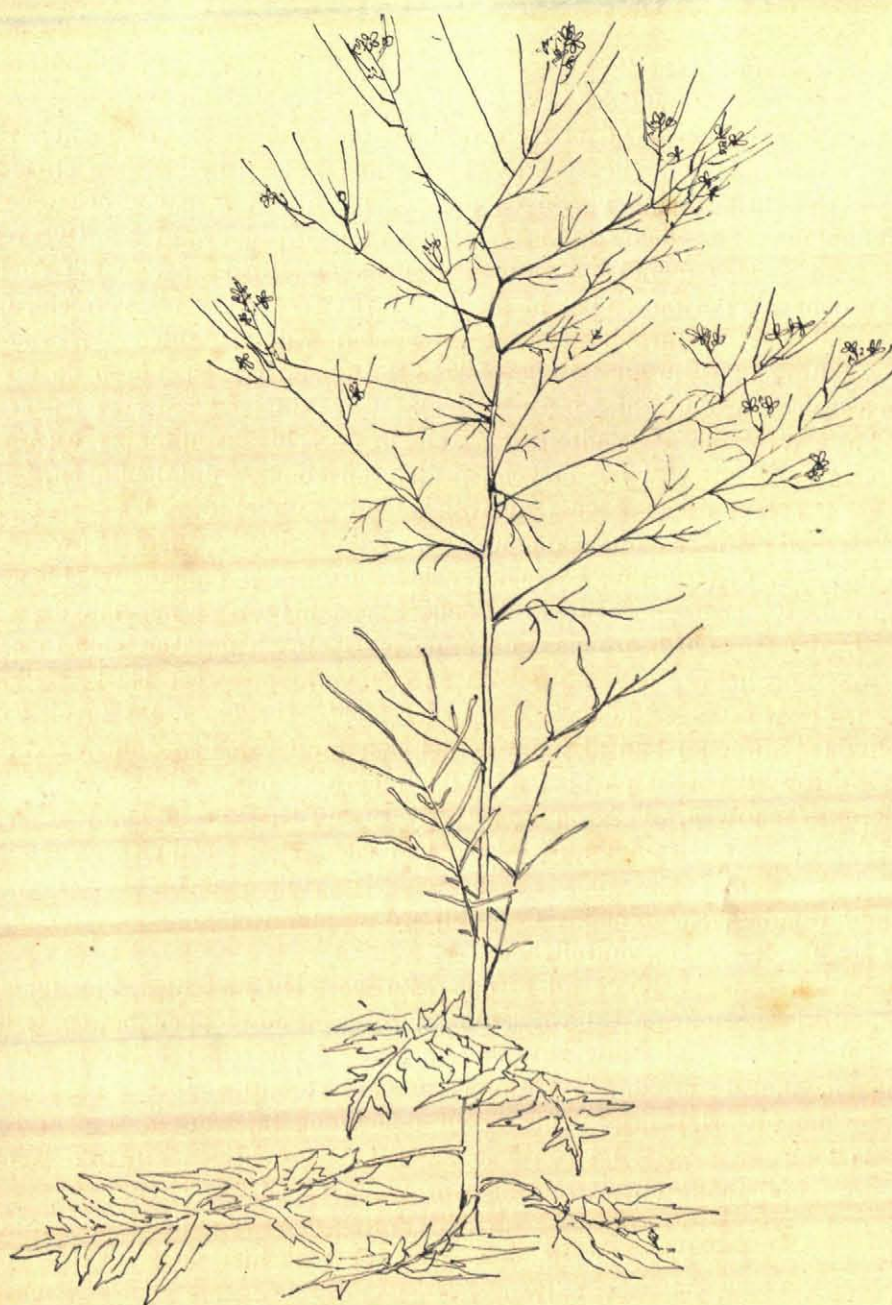

ET stationnetje is een beetje uitgebreid en men heeft een goederenperron aangelegd vlak langs den hoogen duinweg, die ervan gescheiden is door een prikkeldraad-heining en een helling van een meter of vijf hoogte. Die helling ligt op het Zuiden en is nog al aardig begroeid. Bovenop tegen den duinweg aan groeien nog dicht alle duinplanten en daar zijn heel „goede soorten” bij, want het Overveensche duin is van ouds beroemd om zijn plantenrijkdom. In de laatste vijf en twintig jaar is door allerlei oorzaken, in dit Tijdschrift reeds dikwijls vermeld, de flora wel allerakeligst verarmd, maar toch vinden wij hier nu boven langs die spoorwegduinhelling in flinke hoeveelheid de mooie Kegelsilene en de misschien nog aardiger Geoorde Silene (*S. Otites*). Daar zijn ook nog een paar groote exemplaren van die specialiteit der duinen, de echte kruip-Asperge (*Asparagus prostratus*) en verder al het gewoon gedoe van zonnige duinhellingen.

Beneden langs dat goederenperron staan de dichte lipies der spoorwegplanten en die dringen nu gaandeweg tegen de helling op. Het bouw- en graafwerk heeft hen natuurlijk bijzonder geholpen en daar onderaan hebben zij het rijk alleen. Een paar polletjes knikkende Silene hebben er nog stand gehouden, maar worden al fel bedrongen door de papavers en de Teunisbloemen zijn al halverwege de helling omhoog gekomen: een vorm met zeer bleeke, bijna witte bloemen, die we mettertijd ook eens nader moeten bekijken. De mooie Zandkool (*Diplotaxis tenuifolia*) had al jaren eerder den rand van den duinweg bereikt en wordt nu op den voet gevolgd door de Raketten; de steenraket, met zijn stijf aangedrukte hauwen, de grootste straatboef uit het heele plantenrijk, dan 't Sofia-kruid met zijn mooi fijnverdeeld loof en nietige bloempjes en eindelijk de Hongaarsche Raket, die hier zijn wetenschappelijken naam van *Sisymbrium altissimum* volkomen verdient, want hij wordt hier wel anderhalven meter hoog. Zoo hoog, dat hij ervan omrolt.

Trouwens, dat behoort hij te doen. Ze wortelen niet diep, die Raketten en en vooral deze Hongaar, die ook de Zuid-Russische steppen bewoont, heeft er een handje van, om al gauw zijwortels dicht onder de oppervlakte van den bodem te maken, die daar kunnen profiteeren van vluchtige regens en aangewaaid stof. De hoofdwortel dringt niet diep den grond in, want de groeitijd van de plant is toch maar kort, na een zeer snellen en krachtigen groei en bloei sterft zij af, valt om, raakt ontworteld en wordt een speelbal der winden.

Dat is een van de groote merkwaardigheden van deze plant, die in de laatste eeuw onze Flora is komen verrijken. Hij is hier nu al wel geheel en al thuis geraakt en zal wel blijven, evengoed als de mooie geurige zandkool, de Canadeesche Fijnstraal en zooveel anderen. En 't is altijd prettig, wanneer die aankomelingen door merkwaardige eigenschappen ons eenigszins het verlies

Hongaarsche Raket.

vergoeden van onze oorspronkelijke planten, die uit hun laatste schuilplaatsen worden verdreven.

Intusschen gebeurt het dikwijls genoeg, dat die merkwaardige eigenschappen hier in de nieuwe omgeving in het geheel niet tot haar recht komen en zoo is het in dit geval ook met onze Hongaarsche raket.

De frisch opgeschoten plant vertakt zich zeer rijkelijk en ge ziet, dat de zijtakken haast rechthoekig van den stengel wijd uitstaan. Zoo vormt de plant een wijde kroon. Als de bloempjes uitgebloeid zijn, schiet het vruchtbeginsel zeer snel uit tot een eenigszins gekromden hauw, soms 2 d.M. of nog langer. Stengeltakken, hauwstelen en hauwen zitten vol taaie hout- en bastvezels, zoodat na het afsterven de planten nog stevig blijven. Raken ze nu ontworteld, dan grijpen ze licht in elkander en zoo kunnen kolosaal groote ballen van doode raketplanten gevormd worden, die door den wind soms in razende vaart over de steppen worden voortgerold. Ballen van een paar meter middellijn. De heele massa is zoo veerkrachtig dat, als ze bij 't voortrollen op een hinderpaal stuit, ze opspringt als een elastieken bal. Sprongen van tientallen meters ver. En al dien tijd strooien ze dan de fijne zaadjes uit de lange hauwen.

Dat zou nog eens de moeite waard zijn, om bij te wonen. Hier bij ons is daar geen sprake van. Wel worden in den nazomer de planten ontworteld, maar ze hebben niet ver te rollen of ze zitten dadelijk in een heining, tegen een huis of in een boschje. Alleen langs de wegen rolt er eens een eindje voort.

Voor steppenplanten is dit een zeer gewone manier van verspreiding der zaden. De groote ballen van doode planten, die zoo door den wind over de vlakte worden voortgejaagd, zijn bekend onder den naam van „Steppenheksen” en de mythe van de Wilde Jacht wordt er ook al bij genoemd. De Russische distel is ook zoo'n heksenplant evenals *Lepidium ruderales*, de Steenkruidkers, waarvan zooals Graebner vertelt, soms wel steppenheksenballen in de buitenwijken van Berlijn verzeild raken.

Als ik, voor de trein komt, bij die helling sta, zie ik altijd met plezier die Hongaarsche Raket aan, denkende aan zijn wilde heksen-carrière in de steppen van Zuidoost-Europa. Ook in andere opzichten mag de plant bekeken worden en wel het allereerst om zijn merkwaardige bladvormen. De bladeren zijn allemaal oneven gevind, of diep vindeelig. De onderste bladeren hebben grofgetande

Bloeitros van Hongaarsche Raket.

breede slippen, elk met een groot uitsteeksel vlak tegen de bladsteel, iets, dat wel herinnert aan het aanhangsel van een vleermuizenoor. Hoogerop worden de slippen al smaller en smaller, totdat zij bij de hoogste bladeren al haast draadvormig mogen heeten.

De bloem is wel mooi, maar veel minder aanzienlijk dan die van de Zaadkool. Ook heeft zij voor zoover ik weet maar weinig maniertjes. De Zaadkool opent zijn bloemen in den morgenstond en sluit ze tegen een uur of zes des avonds. Ook bewaart hij zijn honing tegen indringen door de kelkblaadjes omhoog te houden tegen de nagels der kroonbladeren aan. De helmknoppen der groote meeldraden volbrengen behoorlijk den halven draai buitenwaarts, zooals dat van alle behoorlijke cruciferen verwacht wordt. Er zijn echter in dit opzicht heel wat onbehoorlijke cruciferen, waaronder dan ook onze Hongaarsche Raket. Hij laat zijn helmknoppen gewoonweg in den eersten stand, bekommert zich bij het openen der bloemen om zon noch maan en spreidt gedurende den bloei zijn kelkblaadjes vlak uit, rechthoekig op den bloemsteel, wat tusschen twee haakjes nogal kuin staat. Eén ding heeft hij echter, waar wel iets achter steken kon, maar ik kan niet vinden wat. Twee der kelkblaadjes zijn aan hun top gesloten als de neus van een muiltje, ge kunt het op de teekening wel zien bij die bloem, die precies „en face” is genomen. Dit is ook al in de knop te zien, want die eindigt in twee punten, wat er nog al veelbelovend uitziet. Maar op het oogenblik weet ik daar verder niets van te zeggen. Als het samenhangt met gebeurtenissen in de Russische steppen, dan is het natuurlijk erg moeilijk, om de teekening van die muilneusjes te doorgronden, maar misschien spelen wij het hier ook nog wel klaar. En misschien ook hebben ze niets te beduiden. Wie weet?

Overveen.

L. TER VERE.

WAARNEMINGEN BIJ EEN WESPENNEST.

Op den middag van 28 Juli 1915 groef ik met een paar neven in den tuin van de pastorie te Warfum een nest uit van de gewone wesp (*Vespa vulgaris*). Zonder het uit te graven was er van het nest niets anders te zien dan een gat in den grond, waar de wespen in- en uitvlogen. Het gat liep schuin naar beneden en had de grootte van een mollengat. Aan dit gat waren echter al aardige waarnemingen te doen. Zoo merkten we o. a. op dat er wachters waren, die aan den ingang zaten op den rand van de opening. Ze werden zoo nu en dan afgelost door anderen en waren 2 à 3 in getal. De wachten werden later ingetrokken. Toen er een regenbui kwam opzetten, was duidelijk te zien, dat er wel wespen in 't nest gingen, maar geen nieuwe naar buiten vlogen. Eerst was het 't plan, het nest uit te zwavelen om zoo doende de inwendige structuur te weten te komen; het zou daarna uitgegraven worden. Het uitzwavelen bleek later niets geholpen te hebben. De dieren gedroegen zich zeer heldhaftig ten opzichte van de zwaveligzure dampen en deden wanhopige pogingen, om door den damp heen te dringen. Wij hebben het nest voorzichtig blootgelegd. Het bleek te bestaan uit een reeks op elkaar gebouwde raten, verbonden door tusschenschotten en het geheel omgeven